

Anna Obara-Pawłowska

O kilku publikacjach książkowych po jubileuszu Długoszowym

Niepodległość i Pamięć 25/3 (63), 269-288

2018

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Anna Obara-Pawłowska

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

O kilku publikacjach książkowych po jubileuszu Długoszowym

W dniu 5 grudnia 2014 roku Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uczcił 600-lecie urodzin Jana Długosza, znamenitego XV-wiecznego polskiego historyka, dyplomaty oraz duchownego, ustanawiając rok 2015 Rokiem Jana Długosza¹. Obchodom tej rocznicy towarzyszyły różnego rodzaju wydarzenia i uroczystości, które odbyły się na terenie całego kraju. Jednym z bardziej interesujących wydarzeń, bardzo oczekiwanych, zwłaszcza przez środowisko historyków, było uruchomienie w 2015 roku portalu „Jan Długosz: Roczniki czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego”². Udostępnienie szerszemu gronu odbiorców elektronicznej wersji rękopisów, starodruków oraz łacińskiej i polskiej edycji najważniejszego dzieła kanonika krakowskiego, nie tylko ułatwi pracę obecnym i przyszłym badaczom, ale pozwoli również spopularyzować dorobek Długosza. Odnotować również należy reprint monumentalnej pracy Michała Bobrzyńskiego i Stanisława Smolki z 1893 roku, traktującej o życiu i piśmiennictwie kronikarza, zaopatrzonej w posłowie autorstwa Jerzego Wyrozumskiego³. Na gruncie naukowym rok 2015 obfitował zwłaszcza w konferencje poświęcone osobie oraz twórczości wybitnego Polaka. W tym miejscu można przywołać takie spotkania, jak np.: „Śląsk w życiu i twórczości Jana Długosza” (Opole, 24 kwietnia 2015), „Jan Długosz z Niedzielska – w 600. rocznicę urodzin kronikarza” (Wieluń,

¹ <http://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/komunikat.xsp?documentId=C437E15F8813AA28C1257DA500379F8F>, [dostęp: 4.08.2018].

² <https://dlugosz.polona.pl/pl/o-projekcie>, [dostęp: 4.08.2018].

³ M. Bobrzyński, S. Smolka, *Jan Długosz. Jego życie i stanowisko w piśmiennictwie*, Kraków 2015.

24 czerwca 2015), „Od-czytywanie Długosza” (Częstochowa, 16–17 września 2015), „Jan Długosz – w kręgu badań historyków i literaturoznawców” (Sandomierz, 8–9 października 2015), „Recepcja twórczości Jana Długosza w historiografii krajów europejskich” (Częstochowa, 22–24 października 2015), „Klasztory, miasta, zamki w życiu i twórczości Jana Długosza” (Kraków, 26–27 października 2015), „600-lecie urodzin Jana Długosza. Region – Polska – Europa w jego twórczości” (Ostromecko, 18–20 listopada 2015), „Jan Długosz (1415–1480) – życie i dzieło” (Kraków, 26–27 listopada 2015), „*E fructu arbor cognoscitur...* W sześćsetną rocznicę urodzin Jana Długosza” (Słupsk, 1 grudnia 2015)⁴. Owocem części tych spotkań są publikacje pokonferencyjne, które ukazały się w latach 2016–2017. W niniejszym artykule chciałabym odnieść się do kilku z nich.

Życie i twórczość Jana Długosza od lat cieszą się niesłabnącym zainteresowaniem badaczy. Szczególna intensyfikacja publikacji różnego rodzaju tekstów poświęconych osobie i działalności kanonika krakowskiego następowała bądź była planowana w związku z upamiętnieniem okrągłych rocznic śmierci dziejopisa. Przywołana monografia M. Bobrzyńskiego i S. Smolki pierwotnie miała ukazać się w 1880 roku, jednak autorzy ostatecznie wstrzymali się z jej upublicznieniem w czasie obchodów 400-lecia śmierci Długosza, stawiając sobie za cel uzupełnienie swych badań nowymi materiałami źródłowymi⁵. 500-lecie urodzin Jana Długosza przypadło w 1915 roku, w czasie I wojny światowej. Z oczywistych powodów nie było ono celebrowane w szczególnie uroczysty sposób. Niemniej jednak warto odnotować w tym miejscu krótką, bo liczącą zaledwie 24 strony, rozprawę Bolesława Olszewicza⁶. Kolejnym momentem wzrostu zainteresowania osobą, czynami i piśmiennictwem dziejopisa było 500-lecie jego śmierci, obchodzone w 1980 roku. Materialnym efektem organizowanych wówczas konferencji i sesji naukowych było kilka publikacji, w całości lub części poświęconych Długoszowi⁷. Stanowią one, wraz z innymi, licznymi tekstami

⁴ Pełny wykaz konferencji i innych wydarzeń towarzyszących obchodom Roku Długoszowego zob.: <http://www.jandlugosz.edu.pl/kalendarium>, [dostęp: 6.08.2018].

⁵ M. Bobrzyński, S. Smolka, op. cit., s. V–VII.

⁶ B. Olszewicz, *Jan Długosz ojciec krajoznawstwa polskiego w 500-tną rocznicę jego urodzin*, Warszawa 1915.

⁷ *Długossiana. Studia historyczne w pięćsetlecie śmierci Jana Długosza*, red.

traktującymi o nim⁸, punkt odniesienia dla prowadzonych współcześnie rozważań.

W 2016 roku nakładem Towarzystwa Wydawniczego „Historia Iagellonica” ukazała się książka *Jan Długosz (1415–1480). Życie i dzieła*⁹. Na monografię składa się 13 artykułów poświęconych biografii Długosza, jego rodzinie, twórczości oraz warsztatowi historiograficznemu. Ponadto, czytelnik znajdzie tam krótki *Wstęp* (ss. 7–8), *Wykaz skrótów* (ss. 9–12) oraz niezwykle cenną *Literaturę (opracowania)* (ss. 261–279), będącą bibliografią zbiorczą publikacji cytowanych w pracy. Monografia zawiera teksty badaczy reprezentujących Instytut Historii PAN, Uniwersytet Jagielloński, Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Archiwum Główne Akt Dawnych, Uniwersytet im. Adama Mic-

S. Gawęda, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego”. *Prace Historyczne*, z. 65, Warszawa 1980; *Długossiana. Studia historyczne w pięćsetlecie śmierci Jana Długosza*, cz. 2: *Referaty i komunikaty wygłoszone na międzynarodowej sesji w Krakowie w dniach 23 i 24 października 1980 r.*, red. S. Gawęda, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego”. *Prace Historyczne*, z. 76, Warszawa–Kraków 1985; *Jan Długosz. W pięćsetną rocznicę śmierci. Materiały z sesji (Sandomierz 24–25 maja 1980 r.)*, red. F. Kiryk, Olsztyn 1983; *Materiały z sesji naukowej na 500-lecie śmierci Jana Długosza*, „Ziemia Częstochowska” 1984, t. 14. Dwa teksty (G. Brogi Bercoff i G. Labudy) wyodrębnione jako sekcja *Rocznica Długoszowa* pojawiły się na kartach „Studiów Źródłoznawczych” 1980, t. 25.

⁸ Literatura przedmiotu poświęcona Długoszewi oraz różnym aspektom jego działalności i twórczości, jest bardzo bogata. Trud jej zebrania podjął ostatnio Zbigniew Stańczyk (*Jan Długosz. Bibliografia podmiotowo-przedmiotowa*, „Ziemia Częstochowska” 2017, t. 43, s. 87–123). Zakres chronologiczny ujętych opracowań obejmuje lata 1880–2016. Niestety, nie uwzględniono w nim jednak części publikacji, które ukazały się w kraju, a zwłaszcza poza jego granicami, np.: B. Olszewicz, op. cit.; I. Minea, *Informatiile Românești ale Cronicii lui Ian Długosz*, Jasi 1926; M. Kupera, *Jan Długosz a Slovensko*, „Zbornik Filoz. Fakulty Univ. Komenskoho. Historica” 1983, R. 34, s. 61–89; S.C. Rowell, *How did Długosz come to explain the origins of Prussia?*, [w:] *Istorijos akiračiai: skiriama profesoriaus habilituoto daktaro Antano Tylos 75-mečiui*, Vilnius 2004, s. 91–100; A. Kuś, *Między nienawiścią a miłością – namiętność w życiu pokolenia braci rodzonych i stryjecznych Władysława Jagiełły w ujęciu Jana Długosza*, [w:] *Cor hominis. Wielkie namiętności w dziejach, źródłach i studiach nad przeszłością*, red. S. Rosik, P. Wiszewski, Wrocław 2007, s. 177–182.

⁹ *Jan Długosz (1415–1480). Życie i dzieła*, red. L. Korczak, M.D. Kowalski, P. Węcowski, Towarzystwo Wydawnicze „Historia Iagellonica”, Kraków 2016, ss. 279.

kiewiczza, Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej oraz Instytut Języka Polskiego PAN. Pracę otwiera obszerny tekst Waldemara Bukowskiego¹⁰. Autor w bardzo skrupulatny sposób, w oparciu o dane zaczerpnięte z ksiąg miejskich i grodzkich, zapoznał czytelnika ze swoimi ustaleniami na temat osób z najbliższej rodziny dziejopisa, zarówno ojca, jak i stryja, a także ich potomstwa. Koligacje rodzinne zostały zobrazowane drzewem genealogicznym Długoszków w XV i na początku XVI stulecia, dołączonym do artykułu. Kwestie związane z warsztatem pracy kanonika krakowskiego oraz wykorzystywanymi przezeń źródłami zostały przedstawione w tekstach Wojciecha Drelicharza¹¹, Marka Daniela Kowalskiego¹² oraz Macieja Zdanka¹³. Dwaj ostatni badacze omówili zagadnienie stosunku dziejopisa do wybranych klasztorów małopolskich. Olga Miriam Przybyłowicz¹⁴ zajęła się problemem znaczenia spuścizny kanonika krakowskiego dla dziejów konwentu klarysek sądeckich na przykładzie Długoszewego żywota św. Kingi oraz przedstawiła jego stanowisko wobec zakonnic ze Starego Sącza. Z kolei Jerzy Rajman¹⁵ nie tylko odniósł się do przekazanych przez Długosza wiadomościach o bożogrobcach z Miechowa, ale również omówił zakres wykorzystania dorobku XV-wiecznego dziejopisa przez nowożytnego historyka Samuela Nakielskiego w jego dziele zatytułowanym *Miechovia*. W kilku artykułach wskazano możliwości wykorzystania przekazów kronikarza w badaniach nad bardziej szczegółowymi problemami. Janusz Grabowski¹⁶, w nawiązaniu

¹⁰ W. Bukowski, *Krąg rodzinny Jana Długosza*, [w:] ibidem, s. 13–70.

¹¹ W. Drelicharz, *Miejsce „Excerpta ex fontibus incertis” w warsztacie historiograficznym Jana Długosza*, [w:] ibidem, s. 71–86.

¹² M.D. Kowalski, *Źródła i wiarygodność informacji w „Liber beneficiorum diocesis Cracoviensis” Jana Długosza*, [w:] ibidem, s. 103–125.

¹³ M. Zdanek, *O źródłach Jana Długosza do dziejów fundacji Uniwersytetu Krakowskiego*, [w:] ibidem, s. 127–150.

¹⁴ O.M. Przybyłowicz, *„Vita beatae Kunegundis” z Archiwum Klarysek w Starym Sączu. Losy rękopisu, stan zachowania, źródła wiedzy kronikarza o klasztorze Ubogich Pań*, [w:] ibidem, s. 87–101.

¹⁵ J. Rajman, *Długosz o bożogrobcach z Miechowa, miechowita Nakielski o Długoszu*, [w:] ibidem, s. 209–222.

¹⁶ J. Grabowski, *„Annales seu Cronicae” Jana Długosza jako źródło do genealogii*

do artykułu Kazimierza Jasińskiego z 1980 roku¹⁷, zajął się kwestią wykorzystania *Roczników* w dociekaniach nad genealogią władców mazowieckich. Jarosław Nikodem¹⁸ przeanalizował opinie XV-wiecznego historyka na temat relacji Polski z husyckimi Czechami. Odwołując się do ustaleń poczynionych swego czasu przez Urszulę Borkowską¹⁹, autor nawiązał do takich kwestii, jak obraz władców czeskich, działania monarchów polskich oraz postawa strony polsko-litewskiej względem możliwości uzyskania przez panujących w Polsce i na Litwie korony czeskiej w czasach husyckich. Lidia Korczak²⁰ przybliżyła zagadnienie znajomości przez Długosza geografii ziem Wielkiego Księstwa Litewskiego oraz jego mieszkańców. Wysoko oceniając znaczenie *Roczników* dla poznania dziejów oraz charakterystyki Litwinów, badaczka skonstatowała fakt przytaczania stosunkowo niewiele informacji o postaciach współczesnych kronikarzowi. Piotr Oliński²¹ wykazał przydatność *Roczników* dla śledzenia współczesnych kronikarzowi zjawisk pogodowych, zwłaszcza tych odbiegających od normy. Ograniczenie się do wiadomości z lat 50. i 60. XV stulecia wynikało z faktu większej wiarygodności analizowanych przekazów, jako sporządzanych na bieżąco lub z niewielkiej perspektywy czasu. Z kolei Dariusz Wróbel²² przedstawił sposób omówienia w *Annales* nietypowych sytuacji związanych z brakiem władcy w Królestwie Polskim, zwłaszcza w kontekście postaw i działań przedsięwziętych w takich przypadkach przez zbiorowego bohatera *Roczników*, tj. „panów i prałatów Królestwa”. Punktem

Piastów. Spojrzenie po latach, [w:] ibidem, s. 151–168.

¹⁷ K. Jasiński, „*Annales Poloniae*“ *Jana Długosza jako źródło do genealogii Piastów* [w:] *Długossiana. Studia historyczne w pięćsetlecie śmierci Jana Długosza...*, op. cit., s. 204–223.

¹⁸ J. Nikodem, *Jan Długosz o stosunkach polsko-czeskich w czasach husyckich*, [w:] *Jan Długosz (1415–1480). Życie i dzieła...*, op. cit., s. 169–182.

¹⁹ U. Borkowska, *Treści ideowe w dziełach Jana Długosza. Kościół i świat poza Kościołem*, Lublin 1983.

²⁰ L. Korczak, *Jan Długosz a Litwa – miejsca i ludzie*, [w:] *Jan Długosz (1415–1480). Życie i dzieła...*, op. cit., s. 183–197.

²¹ P. Oliński, *O opisach pogody przez Jana Długosza w „Annales”*. *Zapiski z lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XV wieku*, [w:] ibidem, s. 199–208.

²² D. Wróbel, *Bezkrólewie, małoletniość i nieobecność władcy w „Rocznikach” Jana Długosza*, [w:] ibidem, s. 223–235.

wyjścia rozważań tego autora były czasy andegaweńskie. Michał Rzepiela²³ wypowiedział się na temat warstwy językowej kilku wybranych fragmentów *Roczników*. Autor zajął się analizą charakterystycznych dla piśmiennictwa Długosza frazemów, czyli konstrukcji językowych, które stają się ogólnie przyjętym sposobem wyrażania danej treści, w odniesieniu do sił sprawczych w historii. Szczególnego znaczenia nabral postulat badacza, by w owych typowych dla prozy Długoszowej frazach językowych widzieć „swego rodzaju zwierciadło koncepcji historiozoficznej Długosza” (s. 237). Tekst zamykający całość został napisany przez Krzysztofa Ożoga²⁴, który podsumował prace związane z nowym wydaniem *Roczników*.

Kolejna monografia *Klasztory, miasta, zamki w życiu i twórczości Jana Długosza*²⁵ stanowi pokłosie konferencji pod tym samym tytułem, która odbyła się w Krakowie w październiku 2015 roku. Publikacja składa się ze wstępu, 21 artykułów, wykazu skrótów bibliografii oraz indeksów – osobowego i geograficznego. Na omawianą pracę składają się teksty badaczy związanych z Uniwersytetem Śląskim w Katowicach, Uniwersytetem Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej, Uniwersytetem Opolskim, Uniwersytetem Jana Kochanowskiego, Akademią im. Jana Długosza, Instytutem Historii PAN, Uniwersytetem Jagiellońskim, Uniwersytetem Papieskim Jana Pawła II w Krakowie, Uniwersytetem Wrocławskim, Uniwersytetem Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Biblioteką Jagiellońską oraz Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Celem autorów było ukazanie kolejnych etapów życia i twórczości Jana Długosza w kontekście „jego związków i pobytów w poszczególnych miejscowościach” oraz kontaktów z ludźmi tam zamieszkującymi²⁶, stąd też porządek pracy wyznaczają kolejne miejsca (miasta, regiony, wsie, siedziby klasztorów, itp.), z którymi był związany. Przy okazji ukazano również średniowieczne dzieje tych miejscowości i instytucji, ich znaczenie polityczne, religijne, kulturalne w Królestwie Polskim czy w końcu sposób ich ukazania na kartach dzieł

²³ M. Rzepiela, *Rola frazeologii w narracji „Kroniki” Jana Długosza*, [w:] ibidem, s. 237–249.

²⁴ K. Ożóg, *Nowa edycja „Roczników” Jana Długosza – próba bilansu*, [w:] ibidem, s. 251–259.

²⁵ *Klasztory, miasta, zamki w życiu i twórczości Jana Długosza*, red. J. Rajman, D. Żurek, Księgarnia Akademicka, Kraków 2016, ss. 498.

²⁶ Ibidem, s. 7.

XV-wiecznego historyka. Całość rozpoczyna tekst Bożeny Czwojdrak²⁷ o Brzeźnicy – miejscu urodzenia i wczesnym dzieciństwie przyszłego dziejopisa, które – zdaniem Autorki – raczej nie odegrało znaczącej roli w jego życiu²⁸. Znaczna część publikacji traktuje o relacjach kronikarza z Małopolską i osobami tam zamieszkującymi. Franciszek Leśniak²⁹ przedstawił powiązania Długosza z dwoma małopolskimi miastami, tj. Nowym Korczynem, w którym kronikarz spędził znaczną część dzieciństwa i rozpoczął pobieranie nauki, oraz Nowym Sączem, gdzie przez pewien czas zajmował się edukacją synów Kazimierza Jagiellończyka. Dorota Żurek³⁰ ukazała środowisko i losy studentów pochodzących z 20 mniejszych miast małopolskich, z którymi Długosz mógł spotkać się w czasie swoich studiów na Uniwersytecie Krakowskim (wskazano 31 studentów, którzy uchodzili za jego kolegów). W dalszej części autorka zaprezentowała wiadomości, które pojawiają się na kartach jego dzieł o wybranych ośrodkach miejskich Małopolski. Anna Pobóg-Lenartowicz³¹ prześledziła charakter związków dziejopisa ze zlokalizowanym na terenie historycznej ziemi krakowskiej Kłobuckiem³². Podkreślono fakt ufundowania przez duchownego konwentu kanoników regularnych w tej miejscowości oraz obecnością tego zakonu w piśmiennictwie Długosza (na przykładzie innych małopolskich klasztorów na Kazimierzu, w Mstowie, Kraśniku oraz Kochowie). Jerzy Rajman³³ opisał charakter relacji kronikarza z przedstawicielami elity miejskiej Krakowa oraz przywołał różne konteksty funkcjonowania miejscowej rady miejskiej. Beata Wojciechowska³⁴ zajęła się sposobem ukazania przez

²⁷ B. Czwojdrak, *Brzeźnica*, [w:] ibidem, s. 15–23.

²⁸ Ibidem, s. 20.

²⁹ F. Leśniak, *Nowy Korczyn i Nowy Sącz*, [w:] *Klasztory, miasta, zamki...*, op. cit., s. 25–47.

³⁰ D. Żurek, *Mieszczanie-koledzy ze studiów oraz informacje o wybranych małych miastach małopolskich*, [w:] ibidem, s. 49–83.

³¹ A. Pobóg-Lenartowicz, *Kłobuck i kanonicy regularni*, [w:] ibidem, s. 87–94.

³² J. Laberschek, *Kłobuck*, <http://www.sloownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=7613&q=k%C5%82obuck&d=0&t=0&s=1>, s. 561; [dostęp: 8.08.2018].

³³ J. Rajman, *Kraków – rajcy i rada miejska*, [w:] *Klasztory, miasta, zamki...*, op. cit., s. 95–128.

³⁴ B. Wojciechowska, *Wiślica*, [w:] ibidem, s. 129–136.

Długosza Wiślicy oraz relacjami łączącymi jego osobę z tą miejscowością i tamtejszymi instytucjami kościelnymi. Z kolei Zdzisław Noga³⁵ omówił zagadnienie uczestnictwa kronikarza w transakcji kupna dóbr siewierskich w imieniu biskupstwa krakowskiego oraz charakter jego relacji z siewierzanami. Dominika Burdzy³⁶ przedstawiła wszelkiego rodzaju zasługi (od pozostawienia stosownych opisów w swoich dziełach aż po finansowanie kosztów budowy obiektów) i związki kanonika krakowskiego z sandomierskimi instytucjami kościelnymi. Jerzy Sperka³⁷ zaznajomił czytelnika z okolicznościami oraz przebiegiem wymuszonego pobytu kronikarza na zamku melsztyńskim na skutek zatargu z królem Kazimierzem Jagiellończykiem o obsadę stolicy diecezji krakowskiej. Z kolei Katarzyna Niemczyk³⁸ opisała działalność Długosza związaną z nauczaniem synów Kazimierza Jagiellończyka i Elżbiety Rakuszanki na zamku w Dobczycach. Archeolog Stanisław Kołodziejcki³⁹ przeanalizował wiadomości przekazane przez dziejopisa na temat wybranych zamków zlokalizowanych w Krakowskiem. W kolejnym artykule, autorstwa Jacka Laberscheka⁴⁰, zwrócono uwagę na przydatność dzieł Długosza do odtworzenia wizerunku ośrodka krakowskiego w okresie późnego średniowiecza. Podobnej problematyki dotyczy tekst Marcina Starzyńskiego⁴¹, który podkreślił przydatność *Roczników* do śledzenia wydarzeń, jakie miały miejsce w mieście stołecznym w XV stuleciu (np. dotyczących krakowskich Żydów, zjawisk atmosferycznych czy klęska elementarnych nawiedzających ten ośrodek), a które były pomijane bądź marginalizowane w źródłach miejskich. Karol Nabiałek⁴² podjął się wykazania

³⁵ Z. Noga, *Siewierz i terytorium siewierskie*, [w:] ibidem, s. 137–144.

³⁶ D. Burdzy, *Sandomierz*, [w:] ibidem, s. 145–174.

³⁷ J. Sperka, *Zamek Melsztyn, czyli w królewskiej niełasce. Jan Długosz w konflikcie o biskupstwo krakowskie (1460–1463)*, [w:] ibidem, s. 175–198.

³⁸ K. Niemczyk, *Na dobczyckim zamku – wychowawca synów królewskich*, [w:] ibidem, s. 199–210.

³⁹ S. Kołodziejczyk, *Zamki ziemi krakowskiej*, [w:] ibidem, s. 211–221.

⁴⁰ J. Laberschek, *Obraz późnośredniowiecznej aglomeracji krakowskiej*, [w:] ibidem, s. 224–239.

⁴¹ M. Starzyński, *Breviculi – czyli co Jan Długosz postanowił utrwalić w „Rocznikach” z dziejów XV-wiecznego Krakowa*, [w:] ibidem, s. 241–252.

⁴² K. Nabiałek, *Mrzylgód, Mokrzesz, Mzurów i inne wybrane miejscowości północnej części ziemi krakowskiej*, [w:] ibidem, 313–339.

znaczenia piśmiennictwa kanonika krakowskiego dla badań regionalnych. Autor przeszedł informacje na temat 14 miejscowości i obiektów (miasta, klasztory, zamki) zlokalizowanych w północnej części ziemi krakowskiej, ustalając zakres zainteresowań kronikarza poszczególnymi ośrodkami oraz źródła, z jakich czerpał on informacje. Maciej Zdanek⁴³ przybliżył zagadnienie kwerendy dyplomatycznej przeprowadzonej przez Długosza lub na jego polecenie oraz sposobu wykorzystania dokumentu w tworzeniu *Liber beneficiorum*. Problem ten został przeanalizowany na przykładzie opisów pięciu klasztorów cysterskich z terenu diecezji krakowskiej, tj. Jędrzejowa, Koprzywnicy, Mogiły, Szczyrzyca i Wąchocka. Jacek Urban⁴⁴ omówił uroczystości pogrzebowe oraz miejsce pochówku Jana Długosza. Autor w sumie odniósł się do trzech pogrzebów kanonika krakowskiego, tj. w 1480, 1792 i 1880 roku. Związki Długosza z innymi regionami monarchii polskiej inaczej niż Małopolska znalazły odzwierciedlenie jedynie w kilku artykułach omawianej monografii. Wojciech Mrozowicz⁴⁵ na podstawie wiadomości przekazanych w *Katalogu biskupów wrocławskich* i *Rocznikach* prześledził stosunek dziejopisa do biskupstwa wrocławskiego. Tomasz Nowakowski⁴⁶ przedstawił skalę zainteresowań Długosza Kujawami. Z kolei Janusz Szyszka⁴⁷ poddał analizie znaczenie miast Rusi Czerwonej i Podola w piśmiennictwie kronikarza, skupiając się na okresie od włączenia tych terenów do Królestwa Polskiego (ok. 1340). Na osobne potraktowanie zasługują dwa teksty, niezwiązane z konkretnym obszarem Królestwa Polskiego. Tomasz Graff⁴⁸ uszeregował ośrodki miejskie pojawiające się w *Chorografii* wedle ich znaczenia wskazanego przez dziejopisa. Krzysztof Polek⁴⁹ zajął

⁴³ M. Zdanek, *Rola dokumentu w opisach klasztorów cysterskich w „Liber beneficiorum”*. *Przyczynek do archiwalnych kwerend Jana Długosza*, [w:] ibidem, s. 341–373.

⁴⁴ J. Urban, *Wawelski pogrzeb i pochówek na Skalce*, [w:] ibidem, s. 411–422.

⁴⁵ W. Mrozowicz, *Miasta śląskie – katedry i rezydencje biskupów wrocławskich*, [w:] ibidem, s. 269–279.

⁴⁶ T. Nowakowski, *Miasta, zamki i klasztory na kartach „Roczników” i „Chorografii”*, [w:] ibidem, s. 281–297.

⁴⁷ J. Szyszka, *Miasta i zamki Rusi Czerwonej*, [w:] ibidem, s. 299–311.

⁴⁸ T. Graff, *Hierarchia miast w „Chorografii”*, [w:] ibidem, s. 253–267.

⁴⁹ K. Polek, *Aspekty historii gospodarczej późnośredniowiecznej Polski w dziełach Jana Długosza*, [w:] ibidem, s. 375–410.

się miejscem problematyki gospodarczej w piśmiennictwie kronikarza (środowisko naturalne, wykorzystanie ziemi, wody, lasów, gospodarka miejska, klęski elementarne i katastrofy budowlane) oraz jej znaczenia dla zrekonstruowania obrazu gospodarki państwa polskiego w XV stuleciu⁵⁰.

Kolejną monografią, wpisującą się w obchody jubileuszowe jest *Odczytywanie Długosza*⁵¹. Książka ta składa się ze wstępu, 14 artykułów, bibliografii oraz indeksu nazwisk. W zamierzeniu redaktorów spuścizna Długoszowa miała zostać ukazana z perspektywy literaturoznawczej. Autorzy tekstów reprezentują takie instytucje, jak: Instytut Badań Literackich, Uniwersytet Łódzki, Akademia im. Jana Długosza, Uniwersytet Śląski, Uniwersytet Jagielloński, Biblioteka Śląska w Katowicach oraz Uniwersytet Śląski w Opawie. W publikacji wyodrębniono trzy części, które porządkują prowadzone rozważania. Na część pierwszą *Wielkie życie, wielkie dzieło* składają się trzy artykuły. W pierwszym, autorstwa Andrzeja Dąbrówki⁵² zwrócono uwagę na znaczenie *Epilogu Roczników* w kontekście zainteresowań przeszłością dawniej i w czasach współczesnych. Maria Wichowa⁵³ ukazała znaczenie listu dedykacyjnego z *Roczników* w kategoriach zachęty odbiorcy do zapoznania się z dziełem, a tym samym jego dyskretnej promocji. Robert K. Zawadzki⁵⁴ szukając odpowiedzi na pytanie o przyczyny ukształtowania formacji intelektualnej Długosza jako twórcy, odniósł się do dzieciństwa i młodości kanonika krakowskiego, opisanych w dziele *Vita Ioannis Dlugosch Senioris canonici Cracoviensis*. Część druga monografii, *Interpretacje*

⁵⁰ Obraz ten został określony przez badacza jako „statyczny”, ibidem, s. 410.

⁵¹ Konferencja „Od-czytywanie Długosza” odbyła się w Częstochowie, w dniach 16–17 września 2015. Książka pokonferencyjna *Odczytywanie Długosza* ukazała się pod red. K. Janus, B. Łukarskiej, E. Hak, Wydawnictwo im. Stanisława Podobińskiego Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2016, ss. 215.

⁵² A. Dąbrówka, *Nasza najpiękniejsza katedra*, [w:] ibidem, s. 13–21. Tytuł nawiązuje do metafory użytej przez autora w jego podręczniku historii literatury polskiego średniowiecza (ibidem, s. 13).

⁵³ M. Wichowa, *Jana Długosza przedmowa do „Annales”, czyli List dedykacyjny do Zbigniewa Oleśnickiego jako tekst o charakterze zalecającym dzieło czytelnikowi*, [w:] *Odczytywanie Długosza...*, op. cit., s. 23–33.

⁵⁴ R.K. Zawadzki, *Droga do wielkości historiografa, czyli znakomite fakty żywota Jana Długosza. Część pierwsza: dzieciństwo i młodość (na podstawie „Vita Ioannis Dlugosch Senioris canonici Cracoviensis”)*, [w:] ibidem, s. 35–52.

zawiera sześć artykułów. Katarzyna Chmielewska⁵⁵ przedstawiła wykorzystanie legendy o rzymskich Pompiliuszach w Długoszowej rekonstrukcji najdawniejszych dziejów państwa polskiego. Autorka zwróciła szczególną uwagę na problem odniesień dziejopisa do wcześniejszych przekazów źródłowych traktujących o tych postaciach oraz inspiracji biblijnej i antycznej w tworzeniu charakterystyki Popielów. Katarzyna Janus⁵⁶ przeanalizowała przykłady obudowanych cudownościami legend, jakie pojawiają się w I księdze *Roczników*, tj. podania o zjedzonym przez myszy Popielu, niezwykłym rozmnożeniu jedzenia przez tajemniczych gości w czasie poczęstunku w skromnej chacie Piasta oraz o odzyskaniu wzroku przez Mieszka w siódmym roku życia. Autorka wskazała przy tym na podłoże kulturowe tych opowieści oraz ich znaczenie z punktu widzenia średniowiecznego odbiorcy. Marcin Kiełbus⁵⁷ przeanalizował opisane w *Rocznikach* wydarzenia z 1227 roku w kontekście wzmianki o łaźni, w której miało dojść do napadu na Leszka Białego, Henryka Brodatego i Konrada Mazowieckiego. Porównując to zdarzenie z dwoma innymi opisanymi przez kanonika krakowskiego przypadkami fatalnych konsekwencji zażywania kąpieli przez władców Polski, autor wykazał znaczenie dydaktyczne przywołanych przykładów. Piotr Kołpak⁵⁸, odwołując się do kategorii pamięci historycznej oraz wyjaśniając sposoby jej funkcjonowania w przeszłości, szukał odpowiedzi na pytanie, czy fakt słuchania przez Długosza krakowskich kazań Jana Kapistrana mógł oddziaływać inspirująco na wykreowanie na kartach *Roczników* narracji o pobycie i nauczaniu w Krakowie św. Wojciecha. Anna Musialik⁵⁹ opisała sposób przedstawiania śmierci i żałoby w *Rocznikach* w odniesieniu do późnośredniowiecznej *ars moriendi*. W tekście zwrócono uwagę

⁵⁵ K. Chmielewska, *Łzy spiżowych posągów w pałacu Popiela. Jan Długosz o Pompiliuszach polskich*, [w:] ibidem, s. 55–65.

⁵⁶ K. Janus, „Hocus pocus”. „Miracula” w pierwszej księdze Długoszowych „Roczników”. *Funkcja przekazu*, [w:] ibidem, s. 67–76.

⁵⁷ M. Kiełbus, *Faktografia a dydaktyka: „balneum” w „Rocznikach” Jana Długosza*, [w:] ibidem, s. 77–90.

⁵⁸ P. Kołpak, *Czy Jan Długosz słuchał kazań Jana Kapistrana na krakowskim Rynku? Osobiste doświadczenie jako źródło kreowania pamięci historycznej*, [w:] ibidem, s. 91–100.

⁵⁹ A. Musialik, *Śmierć i żałoba w „Rocznikach” Jana Długosza*, [w:] ibidem, s. 101–108.

na dbałość kronikarza o opis szczegółów i okoliczności towarzyszących zgonom. Adam Regiewicz⁶⁰ wykorzystując metodę audioantropologiczną, podjął próbę przebadania odgłosów występujących w *Rocznikach*, aby „ukazać zjawisko odgłosu jako praktykę kulturową, umieszczając je w kontekście społecznym i kulturowym Średniowiecza”⁶¹. Badacz dowodzi, że w dziele kanonika krakowskiego najczęściej spotkać można różnego rodzaju jęki, płacze, szlochy, krzyki czy zawodzenia, wyrażające silne stany emocjonalne przeżywane przez bohaterów. Równie często pojawiają się dźwięki wskazujące na zbiorowe niezadowolenie (szepty, szemranie, narzekanie), wydawane podczas walki, czy odgłosy nadprzyrodzonego pochodzenia. Ostatnia, trzecia część omawianej monografii, została zatytułowana *Z problematyki recepcji*. Składa się na nią pięć tekstów. Maciej Gaździcki⁶² określił wpływ Długosza na twórczość Józefa Kraszewskiego. Autor zwrócił uwagę na podobieństwa ideowe obu twórców (docenianie ciężkiej pracy, patriotyzm, religijność), jak również oddziaływanie XV-wiecznego kronikarza na kreowanie postaci przez Kraszewskiego. Osobnym zagadnieniem pozostaje sposób ukazania samego Długosza na kartach powieści historycznych XIX-wiecznego pisarza. Elżbieta Hak⁶³ dowiodła, że Jan Matejko w trakcie prac nad obrazem *Bitwa pod Grunwaldem* inspirował się opisem tej bitwy pozostawionym przez kanonika krakowskiego. Marta Kasprowska-Jarczyk⁶⁴ prześledziła problem recepcji dzieł Długosza (*Roczników* i *Katalogu biskupów wrocławskich*) w wydanej w 1571 roku kronice *Gentis Silesiae annales* pióra śląskiego historyka i medyka Joachima Cureusa. Obu twórców łączyły podobne poglądy na temat znaczenia historii jako nauki. Ponadto, pochodzący z Koźuchowa dziejopis wielokrotnie powoływał się w swoim dziele na Jana

⁶⁰ A. Regiewicz, *Co słyhać u Długosza? Audioantropologiczne badanie odgłosów „Roczników” Jana Długosza*, [w:] ibidem, s. 109–117.

⁶¹ Ibidem, s. 109. Autor rozumie odgłos jako „dźwięk powstający w wyniku interakcji ciała z otaczającą go przestrzenią”, s. 110.

⁶² M. Gaździcki, *Kraszewski jako czytelnik dzieła Długosza, Długosz jako bohater dzieła Kraszewskiego. „Roczniki” i „Dzieje Polski”*, [w:] *Odczytywanie Długosza...*, s. 121–134.

⁶³ E. Hak, „Kronika” Długosza jako źródło inspiracji estetycznej, [w:] ibidem, s. 135–140.

⁶⁴ M. Kasprowska-Jarczyk, *Recepcja dzieł Jana Długosza w „Gentis Silesiae annales” Joachima Curuesa*, [w:] ibidem, s. 141–153.

Długosza, zarówno przekazując informacje o konkretnych wydarzeniach historycznych, zamieszczając wzorowany na *Chorografii Królestwa Polskiego* opis Śląska czy tworząc, będący „nową redakcją i nowożytną kontynuacją dzieła Jana Długosza”, zamieszczony na końcu jego dzieła, *Katalog biskupów śląskich*⁶⁵. Beata Łukarska⁶⁶ przybliżyła okoliczności powstania siedemnasto- i osiemnastowiecznego tłumaczenia *Żywota św. Kunegundy* autorstwa Jana Długosza. Przekładów dokonali Przeclaw Mojecki (1617) i Marcin Ignacy Frankowic (1718). Autorka ukazała na dwóch przykładach sposób korzystania w przeszłości z prac innych autorów oraz ich odautorski wkład w powstające przekłady. Ostatni tekst, Jana Petráska⁶⁷ dotyczy dwóch zagadnień. Pierwsze, to sposób ukazywania dziejów Czech i ich mieszkańców w *Rocznikach*. Badaczka interesowała tu przede wszystkim źródła, z których Długosza czerpał wiadomości o południowych sąsiadach Polski oraz wykorzystywanie i przekształcenie wedle potrzeb prowadzonej narracji legend, podań i przekazów (np. o Lechu i Czechu, o Kraku). Druga kwestia przeanalizowana w artykule dotyczy wykorzystania Długoszowej wizji dziejów Czech w polskich kronikach renesansowych.

W 2016 roku ukazały się także dwie niewielkie pod względem objętościowym prace zbiorowe. Pierwsza z nich, zatytułowana *Jan Długosz. 600-lecie urodzin. Region – Polska – Europa w jego twórczości*, składa się ze wstępu i ośmiu tekstów⁶⁸. Ich autorzy związani są z Uniwersytetem Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej, Uniwersytetem Kazimierza

⁶⁵ Ibidem, s. 152.

⁶⁶ B. Łukarska, *Przekład dzieła Jana Długosza pióra Przeclawa Mojeckiego i traktat Marcina Ignacego Frankowica – dwa barokowe przekazy o życiu i cudach św. Kunegundy*, [w:] *Odczytywanie Długosza...*, op. cit., s. 155–164.

⁶⁷ J. Petráska, *Strategie vyprávění „Annales” Jana Długosze vzhledem k českým dějinám a její (dis)kontinuita v polské renesanční historiografii*, [w:] *ibidem*, s. 165–185.

⁶⁸ *Jan Długosz – 600-lecie urodzin. Region – Polska – Europa w jego twórczości*, red. J. Maciejewski, P. Oliński, W. Rozynkowski, S. Zonenberg, Towarzystwo Naukowe w Toruniu, Toruń–Bydgoszcz 2016, ss. 129. Książka ta stanowi pokłosie konferencji pod tym samym tytułem, zorganizowanej w dniach 18–20 listopada 2015 r. w Ostromecku koło Bydgoszczy. Omówienie tego spotkania naukowego zob.: J. Możdżeń, *Międzynarodowa konferencja naukowa „Jan Długosz – 600-lecie urodzin. Region – Polska – Europa w jego twórczości (Ostromecko, 18–20 XI 2015 roku)*, „Zapiski Historyczne” 2015, t. 80, z. 4, s. 137–140.

Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza, Katolickim Uniwersytetem Lubelskim Jana Pawła II, Biblioteką Uniwersytecką UMK w Toruniu, Instytutem Historii Polskiej Akademii Nauk oraz Tajnym Archiwum Państwowym Fundacji Pruskiego Dziedzictwa Kulturowego w Berlinie. Jerzy Rajman⁶⁹ zajął się problemem wiarygodności informacji przekazanych przez Długosza o wezwaniach obiektów sakralnych na terenie diecezji krakowskiej w wiekach średnich. W oparciu o skrupulatnie przeprowadzoną analizę wzmianek, w których występują patrocinia małopolskich instytucji kościelnych (577 przypadki na 808 informacji o tego rodzaju obiektach w dziełach Długosza) oraz porównując uzyskane dane z innymi źródłami, Autor wykazał wiarygodność pism kanonika krakowskiego dla prowadzonych badań. Zbigniew Zyglewski⁷⁰ odniósł się do obrazu Kujaw, jaki został zawarty w *Chorografii*. Badacz wskazał rzeki i jeziora opisane w tym dziele, dochodząc do wniosku, że dziejopis dobrze orientował się w hydrografii ziemi kujawskiej, zwłaszcza w tych ciekach wodnych, które były wykorzystywane w żegludze. Pomiął zaś te, które nie były ważne z punktu widzenia tej formy transportu. Jarosław Nikodem⁷¹ przedstawił Długoszowy wizerunek Żmudzi i Żmudzinów. Autor wykazał, że XV-wiecznego historyka interesowały takie zagadnienia, jak: etnogeneza Żmudzinów, cechy ich charakteru, wierzenia przed przyjęciem chrześcijaństwa, relacje Żmudzi z Litwą czy geografia tego obszaru. Agnieszka Januszek-Sieradzka⁷² wskazała na obecność odniesień do Francji i jej mieszkańców w *Rocznikach*. Długosz przywoływał w różnych partiach swego dzieła Paryż jako miejsce studiów Polaków. Ziemie francuskie pojawiały się u kronikarza przy okazji wiadomości o papieżstwie i francuskich papieżach, historii tamtejszego Kościoła oraz dziejów samego państwa. Julia Możdżeń⁷³ zajęła się analizą opisu miast ukazanych przez Długosza, zwracając szczególną uwagę na odnoszenie się w nich do estetyki i obronności przywołanych

⁶⁹ J. Rajman, *Ocena wiarygodności informacji Długosza o patrociniach w diecezji krakowskiej*, [w:] *Jan Długosz – 600-lecie urodzin...*, op. cit., s. 9–29.

⁷⁰ Z. Zyglewski, *Kujawy w „Chorografii” Jana Długosza*, [w:] ibidem, s. 31–48.

⁷¹ J. Nikodem, *Żmudź i Żmudzini w opinii Jana Długosza*, [w:] ibidem, s. 49–60.

⁷² A. Januszek-Sieradzka, *Wątki francuskie w „Rocznikach” Jana Długosza*, [w:] ibidem, s. 61–83.

⁷³ J. Możdżeń, *Estetyka i obronność miast w narracji „Roczników” Jana Długosza*, [w:] ibidem, s. 85–97.

w *Rocznikach* ośrodków miejskich. Autorka wymieniła przy tym funkcje, które w opinii kanonika krakowskiego były ważne z punktu widzenia centrów urbanizacyjnych. Tadeusz Nowakowski⁷⁴ prześledził amplifikacje i domysły w poglądach kronikarza na proces dziejowy, głównie na przykładzie wiadomości o początkach Kościoła w Polsce oraz tutejszych biskupach. Henryk Rutkowski⁷⁵ omówił jednostki terytorialne Królestwa Polskiego, które pojawiają się w *Rocznikach* (tj. ziemie, mniejsze okręgi ziemskie czy regiony – ukazane tu na przykładzie Wielkopolski i Małopolski). Dieter Heckmann⁷⁶ porównał opis dwóch relacji o bitwie pod Grunwaldem, tj. sporządzony przez Jana Długosza i Andreego Santberga, kanclerza wielkiego mistrza krzyżackiego, Ludwiga von Erlichshausena (1450–1467). Badacz doszedł do wniosku, że relacja Długosza jest nowocześniejsza w porównaniu z przekazem powstałym w kancelarii krzyżackiej.

Drugą z mniejszych pod względem objętościowym monografii jest *Jan Długosz herbu Wieniawa (1415–1480)*⁷⁷. Pierwsze trzy zawarte w niej teksty mają charakter wprowadzenia oraz podsumowania obchodów jubileuszu urodzin Jana Długosza na terenie ziemi wieluńskiej⁷⁸. Pięć artykułów odnosi się do badań nad omawianą problematyką, a ich autorzy pozostają związani z Polską Akademią Umiejętności, Uniwersytetem Łódzkim, Akademią im. Jana Długosza, Akademią Ignatianum i Uniwersytetem Opolskim. Całość publikacji zamyka bogaty materiał ilustracyjny, dokumentujący wydarzenia, które miały miejsce w ramach Roku Długoszowego w Wieluniu

⁷⁴ T. Nowakowski, *Poglądy Jana Długosza na dzieje w świetle amplifikacji w jego „Rocznikach”*, [w:] ibidem, s. 99–119.

⁷⁵ H. Rutkowski, *Jednostki terytorialne Królestwa Polskiego w „Annales” Jana Długosza*, [w:] ibidem, s. 111–119.

⁷⁶ D. Heckmann, *Beeinflussung von öffentlicher Meinung an Hand von Beispielen aus den Chroniken von Andreas Santberg und von Jan Długosz*, [w:] ibidem, s. 121–129.

⁷⁷ *Jan Długosz herbu Wieniawa (1415–1480). Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej Wieluń 24 czerwca 2015 r.*, red. M. Gogola, J. Książek, Muzeum Ziemi Wieluńskiej w Wieluniu, Wieluń 2016, ss. 123.

⁷⁸ M. Gogola, J. Książek, *Rok Długoszowski na ziemi wieluńskiej*, [w:] ibidem, s. 9–14; J. Związek, *Nad grobem Długoszów w kolegiacie wieluńskiej – z okazji 600. rocznicy urodzin ojca historyków polskich ks. Jana Długosza*, [w:] ibidem, s. 15–24; P. Okrasa, *Wystąpienie burmistrza Wielunia Pawła Okrasy otwierające konferencję*, [w:] ibidem, s. 25.

i okolicach⁷⁹. Jerzy Wyrozumski⁸⁰ przypomniał pokrótce zasługi Jana Długosza dla rozwoju polskiej historiografii, omawiając jego najważniejsze dzieła. Tadeusz Nowak⁸¹ ukazał powiązania Długosza i jego rodziny z ziemiami Polski centralnej (Łęczyckie, Sieradzkie, Wieluńskie). W pierwszej części autor omówił związki Długoszków z poszczególnymi miejscowościami ziemi wieluńskiej, w drugiej zaś podróże i pobyty kronikarza na tym terenie, wynikające z pełnionej służby kościelnej bądź państwowej. Marcei Antoniewicz⁸² na przykładzie herbu Wieniawa wykazał przydatność dzieł Długosza w badaniach heraldycznych. Janusz Smołucha⁸³ przypomniał różnego rodzaju misje dyplomatyczne kronikarza, odbywane zarówno z polecenia Zbigniewa Oleśnickiego, jak i władców polskich. W ostatnim tekście, Anna Pobóg-Lenartowicz⁸⁴, wyjaśniła przyczyny ufundowania przez Długosza klasztoru kanoników regularnych w Kłobucku.

W 2017 roku nakładem Muzeum Okręgowego w Sandomierzu oraz tamtejszego Urzędu Miejskiego wydano publikację *Jan Długosz – w kręgu badań historyków i literaturoznawców*⁸⁵. Monografia ta składa się ze wstępu, 11 artykułów, wykazu skrótów, bibliografii, spisu ilustracji oraz krótkiej *Kroniki ogólnopolskiej konferencji naukowej Jan Długosz – w kręgu badań historyków i literaturoznawców*. Całość zamyka wybór fotografii ilustrujących przebieg obchodów Roku Długoszewego w Sandomierzu (*Rok Jana Długosza w Sandomierzu*). Autorzy tekstów składających się na tę publikację związani są z takimi instytucjami, jak: Uniwersytet Szczeciński, Instytut Języka Polskiego PAN, Uniwersytet Rzeszowski, Uniwersytet im. Adama

⁷⁹ *Jan Długosz herbu Wieniawa...*, op. cit., s. 85–123.

⁸⁰ J. Wyrozumski, *Jan Długosz – ojciec historiografii polskiej*, [w:] ibidem, s. 27–35.

⁸¹ T. Nowak, *Związki Jana Długosza i jego rodziny z Polską centralną*, [w:] ibidem, s. 37–48.

⁸² M. Antoniewicz, *Herb Wieniawa w świetle manifestacji i odpisów Jana Długosza – na tle heraldyki polskiej późnego średniowiecza*, [w:] ibidem, s. 49–65.

⁸³ J. Smołucha, *Działalność dyplomatyczna Jana Długosza*, [w:] ibidem, s. 67–73.

⁸⁴ A. Pobóg-Lenartowicz, *Związki Jana Długosza z kanonikami regularnymi (na przykładzie fundacji klasztoru w Kłobucku)*, [w:] ibidem, s. 75–82.

⁸⁵ *Jan Długosz – w kręgu badań historyków i literaturoznawców*, red. T. Giergiel, Sandomierz 2017, ss. 264.

Mickiewicza, Uniwersytet Śląski, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Uniwersytet Jana Kochanowskiego oraz miejscowościami: Warszawa, Łódź-Plichtów, Lublin.

Henryk Samsonowicz⁸⁶ na kilku stronach przypomniał niezwykłość *Roczników* Długosza w kontekście ówczesnego kronikarstwa europejskiego. Witold Wojtowicz⁸⁷ podjął się próby określenia charakteru oraz zakresu wypowiedzi metatekstowych Galla Anonima, które pojawiły się w prologu i epilogu *Roczników*. Badacz doszedł do wniosku, że Długosz selektywnie, dosyć powierzchownie i nie zawsze z pełnym zrozumieniem korzystał w tym względzie ze spuścizny swego „starszego kolegi”. Michał Rzepiela⁸⁸ podjął się wyjaśnienia, czy trzej wielcy kronikarze polscy (Gall Anonim, Wincenty Kadłubek i Jan Długosz), pisząc o najdawniejszych dziejach Polski byli świadomi niezbyt dużej wiarygodności dostępnych im przekazów. Zdaniem autora dwaj wcześniejsi kronikarze zdawali się być o wiele bardziej ostrożni w przypadku tych kwestii, których prawdziwość nie mogła uzyskać potwierdzenia w innych źródłach. Leszek Poniewozik⁸⁹ w oparciu o informacje zawarte w *Liber Beneficiorum*, odniósł się do początków czterech kolegiat na terenie diecezji krakowskiej (w Sandomierzu, Wiślicy, Kielcach i Skalbmierzu). Jarosław Nikodem⁹⁰ przedstawił ocenę Długosza rządów andegaweńskich w Polsce, wyjaśniając przy tym, co spowodowało negatywny osąd panowania przedstawicieli obcej dynastii. Jerzy Sperka⁹¹ podjął się określenia, w oparciu o wiadomości zawarte w *Rocznikach*, kim byli doradcy Władysława Jagiełły. Badacz doszedł do konkluzji, że w źródle tym nie znajdziemy konkretnych informacji na temat osób doradzających monarsze,

⁸⁶ H. Samsonowicz, *Jan Długosz jako pierwszy historyk Polski na tle międzynarodowym*, [w:] ibidem, s. 13–17.

⁸⁷ W. Wojtowicz, *Gall Długosza – o prologu i epilogu „Roczników”*, [w:] ibidem, s. 21–41.

⁸⁸ M. Rzepiela, *Jeszcze o miejscu dziejów legendarnych w polskiej historiografii średniowiecznej: Gall Anonim, Kadłubek, Długosz*, [w:] ibidem, s. 45–59.

⁸⁹ L. Poniewozik, *Początki najstarszych kolegiat w diecezji krakowskiej w świetle przekazów Jana Długosza*, [w:] ibidem, s. 63–89.

⁹⁰ J. Nikodem, *Jan Długosz o rządach andegaweńskich w Polsce*, [w:] ibidem, s. 93–106.

⁹¹ J. Sperka, *Jan Długosz o doradcach króla Władysława Jagiełły*, [w:] ibidem, s. 109–121.

jak i samej rady królewskiej w omawianym przedziale czasowym, co tłumaczył odwoływaniem się Długosza do przekazów z drugiej ręki. Antoni Barciak⁹² odniósł się do sposobu przedstawienia przez kanonika krakowskiego w *Rocznikach Śląska* i jego mieszkańców, w kontekście relacji tych ziem z Królestwem Polskim. Jan Ptak⁹³ ukazał skalę zainteresowania Długosza bitwami oraz zajął się problemem źródeł wykorzystywanych przy opisach batalii. Badacz dowodził, że każdej z opisywanych potyczek kronikarz starał się nadać indywidualny, wyróżniający ją charakter, zwracał uwagę na strony biorące w niej udział, ich liczebność, dowódców czy ustawienie wojska, co prowadzi do konkluzji, że sfera militarna była dla dziejopisa niezwykle ważna. Jan Szymczak⁹⁴ potraktował ustęp z *Chorografii* o obfitości produktów żywnościowych ziem polskich jako pretekst do rozważań nad znaczeniem wyrobów mlecznych w diecie mieszkańców ziem polskich w średniowieczu i początkach nowożytności. Waldemar Kowalski⁹⁵ omówił zjawisko tzw. szlacheckiego antyklerykalizmu w Polsce w siedemnastym wieku w kontekście zatargów majątkowych między przedstawicielami szlachty a klerem katolickim, który w swej walce powoływał się między innymi na zapisy *Liber beneficiorum*. Artykuł kończy zestawienie „Plebani i komendarze parafii archidiaconatu sandomierskiego od około 1470–1480 do około 1650 roku”. Piotr Dymmel⁹⁶ przybliżył proces rejestrowania oraz opisywania publikacji odnoszących się do Jana Długosza w okresie od końca XVIII stulecia aż do czasów współczesnych. Szczególny nacisk położył przy tym na wskazanie roli bibliografii w porządkowaniu tekstów poświęconych dziejopisowi i jego twórczości.

Omówione powyżej publikacje, stanowiące pokłosie Roku Długoszewego, prowadzą do kilku konstatacji. Problematyka związana z badaniami nad życiem i spuścizną jednego z najbardziej znanych polskich uczonych

⁹² A. Barciak, *Postrzeżenie Śląska i Ślązaków przez Jana Długosza w „Rocznikach czyli Kronikach sławnego Królestwa Polskiego”*, [w:] ibidem, s. 125–138.

⁹³ J. Ptak, *Bitwy w „Rocznikach” Jana Długosza*, [w:] ibidem, s. 141–165.

⁹⁴ J. Szymczak, *Polska czasów Jana Długosza „smacznymi wyrobami mlecznymi” i „tłustym masłem” słynąca*, [w:] ibidem, s. 169–184.

⁹⁵ W. Kowalski, *Jan Długosz a tzw. szlachecki antyklerykalizm w siedemnastowiecznej Polsce*, [w:] ibidem, s. 187–207.

⁹⁶ P. Dymmel, *Warsztat bibliograficzny badań nad Janem Długoszem*, [w:] ibidem, s. 211–223.

XV stulecia w dalszym ciągu pozostaje niewyeksplorowana. Pozwala to odnaleźć nowe tematy dociekań, jak również podjąć dyskusję z ustaleniami i poglądami wypracowanymi przez dotychczasową historiografię. W rozważaniach prowadzonych w omawianych monografiach trudno wskazać zagadnienia, które cieszą się największym zainteresowaniem badaczy. Znalazły się tu bowiem artykuły poświęcone kolejnym etapom życia i pisarskiej oraz pozapisarskiej działalności kronikarza, miejscom i instytucjom, z którymi pozostawał związany, jego warsztatowi pracy czy późniejszej recepcji i oddziaływaniom twórczości kanonika krakowskiego. W przywoływanych publikacjach, na które złożyły się w sumie 72 teksty autorskie, nie dało się uniknąć powtórzeń pewnych problemów badawczych czy motywów. Niemniej jednak w takich przypadkach, niezbyt częstych, udało się nie powielić treści prowadzonych rozważań⁹⁷. Jeżeli przyjrzymy się bliżej tematyce poszczególnych artykułów, uwagę zwraca przede wszystkim częste nawiązywanie do *Roczników, czyli kronik sławnego Królestwa Polskiego*. Wydaje się, że to monumentalne dzieło wciąż, niezmiennie od lat, pozostaje w centrum dociekań naukowców. Coraz częściej o dziełach średniowiecznego uczonego wypowiadają się niehistorycy, zwłaszcza literaturoznawcy i filolodzy. Poczynione przez nich ustalenia nie tylko pozwalają zrozumieć warsztat pracy dziejopisa czy stronę językową jego utworów, ale także umożliwiają, dzięki m.in. zastosowaniu typowych dla ich dyscyplin metod badawczych, spojrzenie na pewne zagadnienia z innej perspektywy.

Konferencje zorganizowane w trakcie obchodów roku Długoszewego oraz publikacje pokonferencyjne dowodzą, że ten rodzaj upamiętnienia wybitnego historyka jest preferowany w środowisku polskich humanistów. Działania takie prowadzą w pierwszej kolejności do poszerzenia aktualnego stanu badań. Znamienne pozostaje odwoływanie się części redaktorów czy

⁹⁷ Na przykład w dwóch monografiach spotkamy się z artykułami odnoszącymi się wprost do Kujaw (T. Nowakowski, *Miasta, zamki i klasztory kujawskie...*, op. cit., s. 281–297; Z. Zygłowski, *Kujawy w „Chorografii”...*, op. cit., s. 31–48). O ile pierwszy z autorów zajął się analizą okoliczności oraz częstotliwości wzmianek o ośrodkach miejskich, zamkach oraz klasztorach kujawskich na kartach *Roczników i Chorografii*, o tyle drugi prześledził, w oparciu o samą *Chorografię*, zakres wiedzy kronikarza na temat tamtejszych jezior i rzek. Również A. Pobóg-Lenartowicz w dwóch tekstach o związkach kronikarza z kanonikami regularnymi w Kłobucku (eadem, *Kłobuck i kanonicy regularni...*, op. cit., s. 85–94; *Związki Jana Długosza z kanonikami regularnymi...*, op. cit., s. 75–82) koncentrowała się na odmiennych zagadnieniach.

autorów poszczególnych tekstów do monografii wydanych z okazji pięćsetlecia śmierci Jana Długosza, w czym można upatrywać chęć kontynuowania pewnej tradycji, jak również podsumowania czy uporządkowania dotychczasowego stanu wiedzy. Publikacje książkowe pozostawiają w miarę trwałe ślad aktywności współczesnych badaczy i reprezentowanych przez nich środowisk naukowych.

Anna Obara-Pawłowska